

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt antrieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2020 m. spalio 23 d.

Nr. 39 (1397)

Ažuolų giria generolui Povilui Plechavičiui atminti

Raimundas KAMINSKAS

Šiomet minime generolo Povilo Plechavičiaus 130-ąsias gimimo metines. Ta proga spalio mėn. viduryje Kauno r., Karalgiro miške, Padauguvos girininkijoje, netoli Vilkijos, buvo pasodinta 6600 azuoliukų giria generolui Povilui Plechavičiui atminti.

Ažuolus Karalgiro miške sodino P. Plechavičiaus kadetų licėjaus auklėtiniai su mokytojais, miškininkai, Lietuvos kariuomenės atstovai bei JAV kariai, atliekantys tarnybą Lietuvoje, Lietuvos šaulių sąjungos nariai, LSS V. Putvinskio-Pūtvio klubo Kauno skyriaus, Lietuvos generolo Povilo Plechavičiaus karių sąjungos, Nepriklausomybės gynėjų sąjungos, Lietuvos sąjūdžio, Atlanto sutarties Lietuvos bendrijos (LATA) bei kitų organizacijų atstovai ir jų svečiai.

4 hektarų plote pasodintus azuolus Valstybinių miškų urėdijos miškininkai

Ažuoliukus generolo atminimui sodino įvairių organizacijų atstovai

puoselės kartu su P. Plechavičiaus kadetų licėjaus auklėtiniais, kurie įsipareigojo šia azuolų giraitė rūpintis, kol medžiai sutvirtės, ir perduoti šią tradiciją naujai kadetų licėjaus auklėtinių kartai.

Padauguvos–Karalgiro miškai yra Kauno r. savivaldybės teritorijoje, 2 km į šiaurės rytus nuo Vilkijos. Plotas

5720 ha, mišku apaugę 4910 ha. Susideda iš Padauguvos, Karalgiro, Naujatrobių, Babtyno ir Zacišiaus miškų.

1944–1953 m. Padauguvos–Karalgiro miškuose veikė Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės, Prisikėlimo apygardos Lukšio rinktinės ir Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Lietuvos partizanai.

Norėjo būti ūkininku

Šiomet DKA partizanui Kazuii Leikauskui sukaktų 100 metų. Jis pokaario kovose turėjo Samaniaus slapyvardį. Partizanauti pradėjo 1944 m. rudenį, tapęs Didžiosios Kovos rinktinės Antano Taparausko-Kirvio, Prano Jaromsko-Perkūno būrių partizanų. Vadovybės sprendimu, nuo 1946 m. pabaigos su padirbtais dokumentais gyveno Arvydų-Bezdonių dvare, buvusiam netoli Nemenčinės, dirbo ūkvedžiu. Suimtas 1948 m. lapkričio 5 d. Vilniuje, turguje. Ypatingojo pasitarimo nuteistas 25 metams lagerių. Kalėjo Kolymoje. Po aštuonerių metų buvo paleistas ir grįžo į Lietuvą. Mirė 1987 m. Piniavoje, Panevėžio rajone.

Kazys Leikauskas. 1940 m.

Kazio Leikausko-Samaniaus gyvenimo istoriją yra papasakojusi jo duktė Eugenija Leikauskaitė. Dar prieš tėvelio suėmimą, tai yra 1948 m. gegužės 22 d., į Jenisejsko r. Naujojo Gorodoko gyv. buvo išstremta jo motina Marcelė Leikauskienė, gimusi 1893 m., su dukterimi Ona, gimusia 1919 m. Kita duktė Adelė, gimusi 1917 m., ir tėvas Vincas nuo tremties išsislapstė...

Eugenijos Leikauskaitės pasakojimas

Mano tėtis Kazys Leikauskas gimė 1920 m. birželio 24 d. Medinų k., Kaišiadorių r., ūkininkų Vinco ir Marcelės šeimoje. Šeimoje augo trys vaikai: tėtis ir dvi jo seserys: Onutė ir Adelė. Baigęs pradinę mokyklą, piemenavo, padėjo tėvui dirbti žemę ir ruošėsi būti ūkininku.

(keliamą į 7 psl.)

Vežė ankstų antradienio rytą

Po didžiųjų 1948 ir 1949 m. trėmimų vyko naujos represijos. Siekdamą kuo greičiau užbaigti prievartinę kolektyvizaciją, okupacinė sovietų valdžia 1951 m. rudenį ėmėsi dar vienos represijų bangos, surengdama trečiąją didelę pokario trėmimų operaciją, nukreiptą vien prieš kolektyvizacijai nepasidavusius ūkininkus.

LPKTS nariai ir svečiai prisiminė 1951 m. „Rudens“ trėmimų prie Atminimo kryžiaus

1951 m. spalio 2–3 d. sovietų okupuotos Lietuvos teritorijoje vyko trėmimai kodiniu pavadinimu „Osen“ („Ruduo“). Jų metu į Krasnojarsko kraštą išstremta daugiau kaip 16 tūkst. žmonių, tarp jų net apie 5 tūkst. vaikų. Tų trėmimų tremtiniai iš Lietuvos su-

darė beveik 50 proc. visų trėmtį patyrusių Sovietų sąjungos respublikų gyventojų. Šie 1951 m. trėmimai įvykdyti tik Lietuvoje – Latvijoje ir Estijoje jų nebuvo.

1951 m. „Rudens“ operacija prasidėjo ankstų antradienio rytą. Spalio 2–

3 d. paskutiniam dideliame trėmimui vykdyti buvo mobilizuotos milžiniškos pajėgos: daugiau kaip 15 tūkst. MGB darbuotojų, kareivių, karininkų, sribų bei 8 tūkst. sovietinių ir partinių aktyvistų, sudarę 2600 „operatyvinių grupių“.

(keliamą į 4 psl.)

Pietų Kaukaze vėl karas

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Kalnų Karabacho istoriją „Lietuvos ryto“ laikraštyje nuodugnai aprašė Armėnijos Respublikos ambasadorius Lietuvoje Tigranas Mkrčianas. Teritoriniai ginčai ir net kovos veiksmai tarp Armėnijos ir Azerbaidžano vyksta daugiau kaip 100 metų. Jau 1918 m. Osmanų imperijos užsienio reikalų ministras Khalikas Bey kalbėjo, kad Turkija prarado dideles teritorijas vakaruose, todėl turi plėstis į rytus, kur teka mūsų kraujas ir skamba mūsų kalba. Tai Baku, Dagestanas, Turkestanas ir Azerbaidžanas.

Patekti ten kelią užstoja armėnai. Dėl to armėnai 1915 m. buvo žudomi savo istorinėje tėvynėje. Žudynės vyko ir 1920 m., kai Turkija kartu su bolševikais užpuolė jauną Armėnijos Respubliką ir atėmė jos nepriklausomybę. Dabar Turkijos prezidentas kartu su Azerbaidžano diktatoriumi vėl sutelkė jėgas kovai prieš Armėniją.

Armėnijos ir Azerbaidžano ginčus ir kovos veiksmus ne kartą svarstė Jungtinės Tautos, bet paliaubos trukdavo neilgai. Karo veiksmus paprastai pradėdavo Azerbaidžano pusė, nors jokio motyvo, karinio ar politinio, nebuvo. Paskutinė taika nustatyta 1994–1995 m., pasirašius neterminuotus trilateralus susitarimus. Azerbaidžanas nuosekliai atmesdavo ESBO siūlymus įvesti pažeidimų tyrimo mechanizmus. Po 2020 m. liepos mėn. vykdytos agresijos prieš Armėniją vėl bandyta įrengti pažeidimų mechanizmą, bet Azerbaidžanas šią iniciatyvą atmetė, bijodamas, kad viešai paaiškės tikrasis pažeidėjas.

Azerbaidžanui Kalnų Karabachas niekada nepriklausė, ten visada gyveno armėnai. Karabachą Azerbaidžanui priskyrė Stalinas 1921 m. Jis žudė armėnus Sumgaite ir Baku. Dabar didžiausią pavojų kelia karinė Turkijos pagalba Azerbaidžanui. Rusija yra ESBO Minsko grupės pirmininkė, palaikanti glaudžius santykius su Jerevanu ir Baku, veikia kaip tarpininkė. Būtinai, kad abi pusės nutrauktų karo veiksmus, nes jie neduoda jokių rezultatų. Andrejus Sacharovas 1989 m. yra sakęs, kad Azerbaidžanui Kalnų Karabacho ginčas tėra ambicijų klausimas, o armėnams – tai gyvenimo ir mirties klausimas.

Anot M. Laurinkaus, Baltijos taryba 1990 m. vasarį nusprendė pakvies-

ti Armėnijos ir Azerbaidžano atstovus į Rygą ir bandyti užgesinti konfliktą dėl Kalnų Karabacho. Tai buvo vienas pirmųjų Sąjūdžio pasirodymų tarptautinėje arenoje. Taryboje prof. V. Landsbergis parašė deklaraciją, dėl kurios konfliktuojančios pusės nesiginčijo. Esama situacija netenkino nė vienos pusės, nes Sovietų sąjunga buvo mechaniškai padalijusi nacionalines teritorijas. Tapusios nepriklausomomis valstybėmis, Armėnija ir Azerbaidžanas galėjo rasti teisingesnį sprendimą, bet prasidėjo žudynės.

Tik 1994 m., kai žuvo 30 tūkst. žmonių, buvo paskelbtos paliaubos su vis pasikartojančiomis kautynėmis. Nuo to laiko užaugo nauja karta, bet žudynės nesiliauja. Čia pinasi Turkijos, Irano ir Rusijos interesai. Net Jungtinės Tautos nesugeba įvesti taikos. Rusija ginklus parduoda abiem pusėms. Ji lyg tyčia laukia, kol bus pakviesta arbitru. Armėnijos premjeras M. Pasinianas yra provakarietiškos orientacijos, gal dėl to Rusija delsia? Oficiali ES ir Lietuvos pozicija yra kuo greičiau sėsti prie de-rybų stalo.

Aleksandras Proценка, Kremliaus internetinio leidinio apžvalgininkas rašo, kad Rusija negali armėnų ir azerbaidžaniečių konflikto stebėti iš šalies. Abiejose pusėse jau žuvo 109 kariai ir 12 civilių. Toks elgesys galėtų reikšti Rusijos susilpnėjimą, didžiosios valstybės statuso atsisakymą ir pasitraukimą į antrąjį planą, atsisakyti įtakos buvusioje SSRS erdvėje. Rusija negali užimti proturkiškos pozicijos. Azerbaidžanas nėra Rusijos sąjungininkas. Baku yra tik verslo partneris, o Armėnija yra Maskvos sąjungininkė. Rusija nenori būti įtraukta į šį karą, nes jis virsta rusų ir turkų karu. Tai kariautų dvi stipriausios Europos armijos. Be to, Tur-

kija yra NATO narė.

Tas karas – tai galvos skausmas V. Putinui. Jis negali leisti Armėnijai pralaimėti, užkirsti kelią Turkijos įsikišimui. Faktiškai Kaukaze vyksta Rusijos pretenzijos į didžiavalstybės statusą patikrinimas. Jis vyksta Kremliui netinkamu laiku, nes pribrendo kita vidaus problema. Paskutiniai Rusijos visuomenės apklausos duomenys Putino politikai nepalankūs. Jo imperinei politikai 2014 m. pritarė 42 proc. gyventojų, o šįmet rugsėjo 15 d. – tik 31 proc. Rusai laukia greitesnio gyvenimo pagerėjimo. Terminas „didžiavalstybė“ rusams jau nesvarbus.

Įtampa Pietų Kaukaze didėja. Baku apkaltino Jerevaną paleidus raketą į Gendzės miestą už 100 kilometrų nuo sostinės Stepanakerto. Jie taikosi į civilius. Armėnai tuo pačiu kaltina azerbaidžaniečius. Konfliktas vyksta daugiau kaip savaitę, žuvo daugiau kaip 220 žmonių. Azerbaidžano prezidentas Ilhamas Alijevas iškelė sąlygas, kurios leistų užbaigti konfliktą. „Kalnų Karabachas yra mūsų žemė. Armėnų pajėgos privalo išeiti, o jų valdžia pripažinti Azerbaidžano teritorinį vientisumą. Tai pabaiga. Vaikysime jus kaip šunis“. Armėnija nenori su tuo sutikti. Dabartiniai susirėmimai yra žiauriausi nuo 20 amžiaus pabaigos karo, kuris pareikalavo 30 tūkst. aukų.

Kaip rašo Edwardas Lucasas: „Kalnų Karabachas (lietuviškai tai reškia Juodųjų Kalnų Sodą). Jis *de jure* yra Azerbaidžano teritorijos dalis, bet nuo 1994 m. karo yra armėnų valdoma „Arcacho Respublika“. Šiame ginče abi pusės nėra teisingos. Šis karas reiškia Vakarų įtakos regione pabaigą. Jų karu naudojasi Rusija, stiprindama savo įtaką regione, kaip Sirijoje. Labiausiai pralaimi Vakarai. Jie netenka įtakos

Sveikiname

Gerbiama profesorių,
Atkuriamojo Seimo pirmininką
Vytautą Landsbergį,

Nuoširdžiai sveikiname gimtadienio proga ir dėkojame Aukščiausiam, kad turėjome ir turime galimybę Jus pažinti. Iš Jūsų mokomės į viską žvelgti tikėjimo akimis ir kasdieniais darbais puoselėti ir branginti savo Tėvynę.

Linkime Jums tvirtos sveikatos ir Aukščiausiojo globos!

**Lietuvos politinių kalinių
ir tremtinių sąjunga**

Juodojoje jūroje, Kaukaze ir Vidurio Azijos regionuose, kur prieš 15 metų šeimininkavo. Turkija veliasi į itin pavojingą žaidimą“.

V. Putinas mano, kad jokia valdžia, išskyrus Rusijos negali kištis į buvusios SSRS teritorijos saugumo reikalus. „Tad Turkija stato ant kortos savo santykius su Rusija. Ji gali sulaukti atkirčio iš rusų karinės galios, pakenkti Turkijos interesams keliuose frontuose. Erdoganas bando Putino kantrybę ir jį nervina,“ – teigia Kremliaus apžvalgininkas Aleksandras Dynkinas.

Turkija pasiuntė į Azerbaidžaną 1200 Sirijos kovotojų, iš jų 64 jau yra nužudyti. Panašią strategiją Erdoganas jau panaudojo Libijoje, Sirijoje ir Viduržemio jūros rytuose. Putinas gali smogti Turkijai bet kuriame iš šių frontų. Rusija gali norėti pamokyti Armėniją dėl jos „antirusiškos politikos“, visiškai nutraukti paramą. „Šie du meškini bando žymėti savo teritoriją. Tačiau Erdoganas turi būti atsargus, neperžengti ribų – teigia A. Dynkinas. Neturi pamiršti, kad Rusija save laiko dominuojančia žaidėja“.

Rusijos užsienio reikalų ministras S. Lavrovas, pasikvietęs į Maskvą Azerbaidžano ir Armėnijos užsienio reikalų ministrus, įtikino juos, kad karas yra beprasmiškas, ir jie pasirašė paliaubų sutartį. Bet jau kitą dieną jie vėl vieni kitus kaltino paliaubų nesilaikymu.

Martyno Mažvydo šviesa

Laimonas INIS

1547 m. Karaliaučiaus Hanso Veinreicho spaustuvėje buvo atspausdinta pirmoji lietuviška knyga Martyno Mažvydo „Katechismusa prastyžadei“. Nuo jos prasideda mūsų literatūros istorija. Šiuo nepaprastai reikšmingu faktu autorius visiems laikams įrašė savo vardą į kultūros ir istorijos atmintį.

Mes vis sugrįžtame į Martyno Mažvydo gyventą laiką, 16 amžių, nagrinėjame jo biografiją, atrasdami vis naujų, iki šiol nežinomų dokumentų ir faktų, skaitome jo verstas ir sukurtas giesmes, stengiamės šio didžio žmogaus žygdarbį susieti su dabartimi ir vėl pajusti Martyno Mažvydo šviesą, prasiškerbusią pro laiko ūkanas ir nesiliaujančią budinti mūsų sąmonę.

„Mažvydo šviesa“ – taip buvo pavadinta ir konferencija, skirta M. Mažvydo 500-osioms gimimo metinėms, įvykusi Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos salėje Kaune, kurią organizavo Karaliaučiaus lietuvių bendruomenė, K. Donelaičio draugija,

Mažosios Lietuvos reikalų taryba, XXVII knygos mėgėjų draugija, Pasaulio lietuvių centras, LPKTS ir kitos organizacijos. Joje dalyvavo gausus mokslininkų, Mažosios Lietuvos kultūrinio paveldo tyrinėtojų, knygų leidėjų, kultūrininkų būrys.

Įžanginiu žodžiu konferencijos dalyvius pasveikino Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos valdybos pirmininkas Vladas Sungaila. LR Seimo narys Arvydas Anušauskas priminė skaudų faktą – konferencijos išvakarėse buvo minima Mažosios Lietuvos genocido diena. 99 proc. šio krašto gyventojų žuvo, buvo sunaikinti arba paliko savo gimtinę. Kalbėtojas priminė, kad

naujojoje jo knygoje „Raudonasis teroras“ nemažai vietos skiriama ir Mažosios Lietuvos tragedijai. Jis taip pat yra įsitikinęs, kad istoriniai tyrimai niekada neturi baigtis ir šio krašto žaizdos niekada neužgis.

Išsamų pranešimą skaitė istorikas, enciklopedistas, Mažosios Lietuvos tyrėjas dr. Algirdas Matulevičius. 15 amžius – humanizmo epochos laikas – buvo be galo svarbus Prūsijos kunigaikštystei. Šiame krašte plito protestantizmas. Reikalauta bažnyčiose vietoj parapijiečiams nesuprantamos lotynų kalbos pamokslus sakyti gyventojų gimtosiomis kalbomis. Reikėjo parengti ir knygu lietuvių kalba. Prie šio darbo aktyviai prisidėjo M. Mažvydas, A. Kulvietis, S. Rapolionis ir kiti mokyčiausi vyrai. Pranešėjas pateikė įdomių faktų: 16 amžiuje čia buvo išleista 22 lietuviškos knygos, tuo tarpu LDK – tik 8, 17

amžiuje – 22 ir 32, 18 amžiuje – 243 ir 167. Dėl šių palankių aplinkybių tautinė sąmonė pirmiausia plėtojosi Mažosijoje Lietuvoje. Lietuvių kalba vartota net Prūsijos valdovo raštinėje.

Apžvelgęs to meto Prūsijos valstybinę, kultūrinę politiką, pranešėjas išskėlė hercogo (kunigaikščio) Albrechto vaidmenį. Jo dėka plito reformacija, suklestėjo tautinės kultūros. Tai Albrechtas pakvietė M. Mažvydą atvykti į Karaliaučius mokytis. Visą gyvenimą M. Mažvydas jautė didelę pagarbą kunigaikščiu – apie tai byloja jo laiška, rašyti iš Ragainės. Kunigaikštis teikė Ragainės kunigui ir materialinę paramą.

Kristijono Donelaičio draugijos vadovas Gintaras Skamaročius priminė, kad ši garbinga draugija jau minėjo savo veiklos šimtmetį.

(keliamo į 4 psl.)

Kalti be kaltės – jau praeitis

Gintaras MARKEVIČIUS

Ko tik neišgirsti prieš rinkimus! Pasiklausius susidaro įspūdis, kad Lietuvoje valdžia nepajudinamai priklauso vagims, aferistams ir nevisapročiams. Keliamas toks triukšmas, kad jame paskęsta net ir blavus protas ir racionalios diskusijos. Juokingiausia, kad tokį triukšmą kelia personos, ne kartą nuskambėjusios sukčiavimo ir savanaudiškumo istorijose.

Kokie R. Karbauskio rinkėjai?

Per paskutines diskusijas, vykusias LRT televizijoje prieš pirmąjį Seimo rinkimų turą spalio 11 d., pamatėme, kokio skirtingo lygio kandidatai nori patekti į šalies parlamentą. Vieni kalbėjo iš esmės, kiti plaukiojo nesąmonių miglose, dar kiti užsipulė laidos rengėjus dėl klausimų. Galima sutikti, kad ne visi klausimai buvo kokybiški ir reikšmingi savo svarba valstybės gyvenimui, tačiau ir į tokius kandidatai turėtų turėti atsakymus, juo labiau kad tie klausimai kur kas geriau suprantami „paprastam žmogui“, nesuprantančiam apie ką kalba, tarkim, filosofas Vytautas Radžvilas.

Deja, bet į to „paprasto žmogaus“ menką nuovokumą buvo orientuoti vadinamųjų populistų rinkiminiai šūkių ir strategija. Kuo daugiau miglos pripūsti į akis, kuo daugiau prigąsdinti, kuo daugiau prižadėti – matėme, kas rinkosi tokią taktiką ir... liko už borto po pirmojo rinkimų turo.

Tačiau ne visi – štai Ramūno Karbauskio „Lietuvos valstiečių-žaliųjų sąjunga“ (LVŽS), ant Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) 400 tūkst. tiražo srautu išpylusi srutas „Neliečiamųjų“ pavidalu, po pirmojo turo liko antri ir neabejotinai Seime bus sviri politinė jėga. Kyla klausimas – negi „valstiečių-žaliųjų“ rinkėjus taip teigiamai veikia patyčiomis ir panieka grįsta agitacija prieš oponentus (nors kažin, ar R. Karbauskis į TS-LKD žiūri kaip į politinius oponentus – greičiau jau kaip į mirtinus priešus, su kuriais negali būti jokių diskusijų), kad jie nereaguoja į faktus ir teiginius, prieštaraujančius šimtą tūkstantiniu tiražu skleidžiamam melui ir „išvirkščiam“ jų interpretavimui?

Ne jau R. Karbauskio partijos rinkėjas nesupranta, kad A. Kubiliaus Vyriausybė įveikė tarptautinę ekonominę krizę ir netgi buvo įvertinta tarptautiniu mastu, kaip sugebėjimo susidoroti su tokiu sunkiu iššūkiu pavyzdys? Jau nekalbant apie tai, jog tai buvo Jungtinėse Valstijose prasidėjusi krizė, o ne „Šimonytės ir Kubiliaus sukelta“. Bet jeigu R. Karbauskio rinkėjas tik toks, tai „pasigailėk, Dievuli, Lietuvėlės“...

Ne jau R. Karbauskio partijos rinkėjas nesupranta, kad A. Kubiliaus Vyriausybė įveikė tarptautinę ekonominę krizę ir netgi buvo įvertinta tarptautiniu mastu, kaip sugebėjimo susidoroti su tokiu sunkiu iššūkiu pavyzdys? Jau nekalbant apie tai, jog tai buvo Jungtinėse Valstijose prasidėjusi krizė, o ne „Šimonytės ir Kubiliaus sukelta“. Bet jeigu R. Karbauskio rinkėjas tik toks, tai „pasigailėk, Dievuli, Lietuvėlės“...

Kaip bus panaudoti skolinti pinigai

Manote, R. Karbauskio „valstiečiai-žalieji“ padarė išvadas ir prieš antrąjį rinkimų turą ėmėsi kitos taktikos? Nieko panašaus. Jausdami, kad pagal rinkimų rezultatus gali tekti atsisveikinti su valdančiosios daugumos pozicijomis, „valstiečiai-žalieji“ toliau pučia tą pačią dūdą gąsdindami savo rinkėją „Šimonytės-Kubiliaus“ baubu: kad ta tariama gerovė, kurią jie – R. Karbauskio partiniai – sukūrė, bus sunaikinta. Ar tikrai?

Į šiuos rinkiminius gandus, nelaikydama Lietuvos žmonių mulkais, TS-LKD rinkimų sąrašo vedlė Ingrida Šimonytė atsako tiesiai šviesiai: „Dėl biudžeto pagrindinis klausimas – ką darysime su skolintais pinigais? Ne klausimas, ar padidės vaiko pinigai? Padidės. Ne klausimas, ar bus indeksuojamos

pensijos? Bus indeksuojamos pensijos. Ne klausimas, ar bus padidinta MMA? Bus padidinta MMA. Didelė rizika kita: kad skolinti pinigai gali būti panaudoti netinkamai – į trinkeles ir kelius. Pagal blogiausias dabartines praktikas yra rizika, kad pripūsime į ekonomiką daug pinigų, pakelsime kainas, tarkime, statybų ar kažkokių kitų veiklų, ir neturėsime to pokyčio, kurį galėtume turėti. Mes privalome pinigų, kuriuos pasiskolinsime iš Europos Sąjungos finansinių instrumentų, investuoti taip, kad tai mums sukurtų pajamų srautą vėlesniais metais, iš kurių mes galėtume gražinti valstybės skolą.“

Ne išdalyti sukeliant nerealius lūkesčius (ką, beje, R. Karbauskis padarė pamėtydamas po 200 eurų į kairę ir į dešinę), bet panaudoti taip, kad pinigai uždirbtų pinigus, kurių reikės skolas, kurių pridarė „valstiečiai-žalieji“, gražinti. O jeigu paklausite, kuo čia dėtas Kubilius, tai šis mūsų europarlamentaras atkreipė dėmesį, kad R. Karbauskio valdančiosios daugumos suplanuotas Lietuvos istorijoje didžiausias biudžeto deficitas ir valstybės skola gali nesibaigti geruoju.

Trumpai tariant, prieš kiekvienus rinkimus konservatoriams kiekviena pokomunistinė kairioji dauguma pateikdavo ant melo pastatytą „didžiųjų kaltinimų“: 1996-aisiais – kad Landsbergis sugriovė kolūkius, 2004-aisiais – „Mažeikių naftos“ privatizavimas, 2008 m. konservatoriai buvo kaltinami prisidėję prie Bražuolės tilto

sprogdinimo ir Abromavičiaus susprogdinimo, o 2016-aisiais – kad „nurežė pensijas ir praskolino Lietuvą...“

Nė vienas iš šių kaltinimų nėra tiesa (pensijos buvo ne nurežtos, bet sumažintos tam, kad būtų galima kas mėnesį jas mokėti, antraip nepamatuotai pakeltoms pensijoms tuščiame „Sodros“ biudžete, kurį konservatoriams paliko G. Kirkilo Vyriausybė, nebuvo nė cento – dėl ko teko skolintis, planuojant ateityje pensijas gražinti į prieškrizinį lygį). Na, o prieš šiuos rinkimus vienas dažniausiai kartojamų kaltinimų TS-LKD adresu buvo tariamas jos „suliberalėjimas“.

Įdomu, kad prieš antrąjį turą šio kaltinimo negirdėti – mat paaiškėjo, kad tikrai liberali Laisvės partija antrame rinkimų ture daug kur susigrums su TS-LKD kandidatais ir pagrindinis liberalų priekaištas Tėvynės sąjungai... liberalumo trūkumas!

Mitas, gandas ir paistalai – tik taip gali būti įvardijami R. Karbauskio „valstiečių-žaliųjų“ kaltinimai Tėvynės Sąjungai. Buvęs Aukščiausios Tarybos Apsaugos skyriaus kūrėjas ir vadovas Artūras Skučas savo paskyroje socialiniame tinkle „Facebook“ tokią „valstiečių-žaliųjų“ propagandą įvardijo konkrečiai: „KGB pradėjo žygi prieš Landsbergį dar 1988 m., apipildamas visokiais epitetais. Mane ne tiek stebina, bet liūdina, kad tokius pačius epitetus iki šiol naudoja Lietuvoje gerai žinomi žmonės, tokie kaip Karbauskis. Viens prie vieno, kaip darželyje išmoktą vienintelį eilėraštinį. Išvada viena ir nepakeičiama, jie mokėsi tų epitetų KGB mokyklose.“

Tokie žmonės turi likti praeityje. Anot Lietuvos Prezidentės Dalios Grybauskaitės, renkamės ateitį, o ne praeitį.

Sustiprės Baltijos šalių oro erdvės valdymo stebėseną

Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų Aviacijos bazėje Šiauliuose oficialiai veikti pradėjo Vokietijos karinių oro pajėgų perdislokuojamas Valdymo ir pranešimų centras. Šiais papildomais pajėgumais Vokietija prisideda prie Baltijos šalių oro erdvės valdymo stebėsenos ir pajėgų treniravimo. Tai įprastai atlieka nuolat Baltijos regione veikiantys valdymo ir pranešimų centrai Karmėlavoje, Lielvardėje (Latvijoje) ir Taline (Estijoje).

Galutinai įdiegta vokiečių sistema iki šių metų lapkričio pabaigos bus integruota į NATO integruotą oro erdvės ir priešraketinės gynybos sistemą NATINAMDS ir prisidės prie NATO oro erdvės virš Lietuvos, Estijos ir Latvijos stebėjimo pajėgumų. „Siūsdama savo naikintuvus NATO oro policijos misijai Baltijos šalyse pastiprinti, vadovaudama NATO priešakinį pajėgų bataliono kovinei grupei Lietuvoje, o dabar Lietuvoje įsteigusi perdislokuojamą valdymo ir pranešimų centrą Vokietija demonstruoja labai atsakingą ir kompleksinį požiūrį į Baltijos regiono ir viso NATO saugumą“, – sako krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis.

Vokietijos perdislokuojamas Valdymo ir pranešimų centras ir tam tikri šio centro elementai ir juos aptarnaujantys kariai, kurių maždaug 100, yra

dislokuoti ir Skede (Latvijoje) bei Amaryje (Estijoje).

Šiuo metu NATO oro policijai Baltijos šalyse vadovauja Italija, kurios kontingentas su keturiais naikintuvais „Eurofighter“ nuo šių metų rugsėjo aštuonioms mėnesiams (dviem rotacijoms iš eilės) yra dislokuotas Aviacijos bazėje Šiauliuose, o italus remiantis Vokietijos kontingentas su šešiais naikintuvais „Eurofighter“, taip pat dviem rotacijoms iš eilės, – Estijos karinių oro pajėgų Aviacijos bazėje Amaryje.

Šioje misijoje budintys naikintuvai reaguoja vos tik gavę pranešimą kilti perimti, atpažinti ir lydėti neatpažintus orlaivius, skrendančius arti NATO oro erdvės. Oro policijos naikintuvų veiksmus kontroliuoja Baltijos šalyse veikiantys valdymo ir pranešimų centrai, o perdislokuojamas Vokietijos centras galės remti ir sustiprinti sąjungininkų

oro policijos operacijas, treniruotes ir pratybas. Rugsėjo pradžioje Vokietija į Šiaulių oro bazę oro policijos sustiprinimui buvo atsiuntusi ir kuro papildymo ore orlaivį.

Vokiečių kariuomenės Valdymo ir pranešimų centro, kurio šaukinys „Raudonasis vanagas“, kariai gali dislokuotis, įdiegti ir valdyti savo kompleksinę oro stebėjimo ir valdymo sistemą bet kurioje pasaulio vietoje. Šis centras glaudžiai veikia su kitais Baltijos šalių kontrolės ir pranešimų centrais ir NATO Jungtinių oro operacijų centru Uedeme, Vokietijoje. Dislokuodama šį centrą Šiauliuose Vokietija prisideda prie prieš šešerius metus pradėtų NATO saugumo užtikrinimo priemonių (angl. NATO Assurance Measures), taip pademonstruodama NATO išipareigojimus sąjungininkams prie rytinių Aljanso sienų.

Vokietija yra pagrindinė Lietuvos sąjungininkė ir kertinis Europos stabilumo ir saugumo garantas. 2020 m. vasarą Lietuva ir Vokietija pasirašė susitarimą dėl Lietuvos ir Vokietijos karių laikino buvimo kitos valstybės teritorijoje. Ji ypač prisideda prie Lietuvos gynybinių pajėgumų vystymo, ji yra ilgametė glaudi Lietuvos partnerė modernizuojant Lietuvos kariuomenę, ginkluotę, karinę techniką.

Vokietija vadovauja ir didžiausią karių skaičių skiria atgrasymo ir gynybos tikslais 2017 m. pradžioje Rukloje dislokuotai tarptautinei NATO priešakinį pajėgų bataliono kovinei grupei.

Lietuvos kariuomenės mechanizuotoji pėstininkų brigada yra priskirta vienai iš Vokietijos kariuomenių divizijų, taip suteikiant Lietuvos ir Vokietijos kariams didesnių treniravimosi galimybių. Vokietija taip pat aktyviai dalyvauja NATO oro policijos misijoje Baltijos šalyse. Vilniuje įsikūrusiame NATO pajėgų integravimo štabe tarnauja šios šalies karininkai.

Krašto apsaugos ministerijos informacija

Martyno Mažvydo šviesa

(atkelta iš 2 psl.)

Apgailėstaudamas kalbėjo apie lietuvių bendruomenės sunaikinimą Karaliaučiaus krašte. Nebėra lietuviškų mokyklų, lietuvių mokytojai neįleidžiami iš Lietuvos, lietuviškos kultūros paveldas baigiamas sunaikinti.

Apie tai, kad tautinės atminties idėja neatsispindi jokios partijos rinkiminėje programoje kalbėjo režisierė ir Lietuvos žurnalistė prie Šventojo sosto Vatikane Laima Margarita Pangonytė. Ragainė turėtų tapti šventa vieta kiekvienam lietuviui. Deja, bažnyčia, kurioje kelis dešimtmečius klebonavo M. Mažvydas, pertvarkyta, galima sakyti, sunaikinta, net gerai nežinome, kur

M. Mažvydo *Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirm. S. Šamborskis*

kapas. Kalbėtoja priminė, kokia kova vyko dėl K. Donelaičio muziejaus Tolminkiemyje (norėta jį sunaikinti ir pastatą panaudoti kitoms reikmėms), bet vis dėlto įsikišus mūsų vadovams ir Prezidentei, tokiai užmačiai buvo užkirstas kelias. L. M. Pangonytė ragino sutelkti Lietuvos kultūrininkus, valstybines organizacijas ir deramai įamžinti M. Mažvydo atminimą.

Tasmintis pratęsė Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis. Jo iniciatyva prie buvusios M. Mažvydo bažnyčios 1997 m. atidengta atminimo lenta, įkurta biblioteka, veikė lietuviška meno saviveikla. Keli tūkstantčiai žmonių dalyvavo šventėje prie Luizės tilto M. Mažvydo jubiliejinėje šventėje. Visa tai buvo... Pranešėjas demonstravo skaidres, parodydamas, koks liūdnas M. Mažvydo ir Ragainės vaizdas. Lie-

tuvybė užgeso...

Ir kiti skaudančia širdimi kalbėjo apie paribio kultūros merdėjimą ir ragino – negyventi vien praeitimi, bet žvelgti į ateitį ir galvoti, ką galima padaryti. Mažosios Lietuvos reikalų tarybos bei klubo „Prūsa“ atstovė dr. Milda Janiūnaitė apžvelgė garsaus, bet pa-

miršto lietuvių tarmių tyrinėtojo, profesoriaus Jurgio Gerulio tragišką gyvenimą ir veiklą. Šių eilučių autorius kalbėjo apie savo santykį su M. Mažvydu ir Karaliaučiaus kraštu bei perskaitė fragmentą iš novelės apie M. Mažvydą „Milžinų kalvos paunksnėje“.

Konferencijoje priimta rezoliucija, raginanti visuomenines organizacijas, valstybės institucijas sutelkti jėgas, randant ryšius su kaimyninėmis valstybėmis, aktyviau spręsti kultūrinio paveldo išsaugojimo, bendradarbiavimo su Mažosios Lietuvos (taip pat Gudijos, Lenkijos) lietuvių bendruomenėmis, vizų režimo ir kitais klausimais.

Konferencijos užbaigė koncertavo Vilniaus Mokytojų namų žemaičių folkloro ansamblys „Tyklė“ (vadovė Vitalija Brazaitienė) ir Kauno folkloro klubas „Liktuzė“ (vadovė Jūratė Svindskienė).

Vežė ankstų antradienio rytą

(atkelta iš 1 psl.)

1951 m. spalio 2 d. iki vidurnakčio visoje Lietuvoje buvo paimtos 3992 šeimos (15 041 žmogus), spalio 3 d. – dar tūkstantis žmonių. Ir kai jau buvo surinkta 16 150 žmonių (5278 vaikai, 577 moterys ir 5090 vyrų), ešeloniškai išvyko į tremties vietas Krasnojarsko krašte. Liko neištremti 2395 žmonės, kurių emgiebistai nerado gyvenamosiose vietose (iš jų 121 jau buvo miręs, 13 anksčiau išstremta, 91 suimtas, 53 pabėgo trėmimo metu). Tremties vietų nepasiekė 39 vaikai. Jų mirtys paženklino visą lietuvių kelią į Sibirą.

Lapkričio 30 d. vyko paskutinis tais metais trėmimas. Keliasdešimt ūkininkų šeimų buvo išvežta į Altajaus kraštą. LSSR MGB duomenimis, iš viso 1951 m. buvo išvežtos 5139 šeimos

(20 357 žmonės).

Prisiminti šį trėmimą LPKTS Kauno filialas pakvietė prie Fryko gatvės gale, Kaune, esančio kryžiaus. Kryžius stovi įspūdingoje vietoje, ant kalno, nuo kurio atsiveria vaizdas į geležinkelio stotį. Kalbama, kad čia artimieji rinkdavosi pamojuoti į vagonus sugrūstiems saviesiems ar kaimynams, malda ir ašaromis juos išlydėdami iš tolo. Jų atminimui ir pastatytas šis kryžius.

Apie istorinius trėmimų faktus kalbėjo Seimo narys dr. Arvydas Anušauskas, išgyvenimais dalijosi LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, jo pavaduotojas Juozas Yla, kiti tremtiniai. Gražia, daug metų besitęsiančia bendryste su tremtiniais pasidžiaugė Seimo narys Kazys Starkevičius.

„Tremtinio“ inf.

Sveikiname

Garbingo 85-ojo jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname LPKTS Jurbarko filialo narę **Zofiją BABONIENĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, laimingų ir džiaugsmingų metų bei Dievo palaimos.

Praeities nieks pakeisti negali,

Ji visur lyg šešėlis lydės.

Tai gyvenimo Tavo dalelė –

Ji dainoj ilgesingai skambės.

LPKTS Jurbarko filialas

***

Palaimintųjų vestuvių proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Telšių filialo narius **Magdutę ir Praną NAGIUS**.

Kiek kelių kelelių pražygiuota,

Jau 70 metų Jūs kartu!

Visas dienas užmirškite debesuotas,

Širdy tebus vien gera ir šviesu!

Džiaugiamės, kad esate nuostabios šeimos pavyzdys ne tik savo vaikams, bet ir mums visiems!

LPKTS Telšių filialas

***

Su jubiliejinio gimtadieniu sveikiname mielą **Vytautą GULIOKĄ**. Linkime sveikatos, neblėstančios energijos, ilgų, laimingų gyvenimo metų.

Buvę Kojos gyvenvietės Sibire kaimynai – Kuzminskai

Paminėti Dievo tarno metai

Barbara JOCIENĖ

2020 m. katalikiškas pasaulis švenčia 100-ąsias popiežiaus Jono Pauliaus II gimimo metines. Seimo nutarimu 2020-ieji Lietuvoje paskelbti šventojo Jono Pauliaus II metais. Pagerbdama šį įvykį, Rykantų filialo bibliotekinė pakvietė savo lankytojus į popietę „Dievo tarnas – Jonas Paulius II“. Minint popiežiaus gimtadienį, dalyviams buvo pristatytos knygos apie 27 metus Katalikų Bažnyčią valdžiusi vadovą. Susirinkusieji susipažino su Karolio Jozefo Vojtylos (Jono Pauliaus II) biografija.

1993 m. rudenį popiežius lankėsi Lietuvoje. Jonas Paulius II – pirmasis Lietuvą aplankęs popiežius. Pontifiko viešnagė, trukusi net keturias dienas, sutraukė dešimtis tūkstančių tikinčiųjų. Jų metu Jonas Paulius II aplankė Vilnių, Kauną, Kryžių kalną, meldėsi Aušros Vartų šventovėje ir Šiluvos koplyčioje.

Bibliotekos darbuotoja B. Jocienė pasidalijo su popietės dalyviais savo prisiminimais iš susitikimų su popiežiumi. Ji dalyvavo susitikimuose Vingio parke Vilniuje bei Dariaus ir Girėno sporto centro stadione Kaune. Pateiktos nuotraukos atskleidė popietės dalyviams išgyventų akimirų atmosferą.

Bibliotekinėje papasakojo susirinkusiesiems ir apie savo ankstesnį, patį pirmą susitikimą su Jonu Pauliumi II, kuris vyko 1991 m. Lenkijoje, Čenstochovos mieste. Tuo metu Lenkijoje vy-

ko VI Pasaulio jaunimo dienos. 16-os metų būdama jauna skautų organizacijos narė, ji prisidėjo prie savanoriško budėjimo, vandens dalijimo susirinkusiai miniai ir esant reikalui pagalbos suteikimo žmonėms.

Minėjimo dalyviai turėjo progą susipažinti su biografiniu filmu „Karolis Voityla – mūsų popiežius“ bei meninio filmo apie popiežių „Karolis: žmogus, tapęs popiežiumi“ ištraukomis. Filmai pasakoja apie Karolio Vojtylos kelią, atvedusį jauną Krokuvos kunigą į Katalikų bažnyčios hierarchijos aukštumas.

2014 m. popiežius Jonas Paulius II buvo paskelbtas šventuoju. Tai dvasinis lyderis, neeilinė asmenybė, kuris savo gyvenimu kūrė stebuklus, palietė kiekvieno žmogaus širdį. Jo darbai, vertybės bei dvasinis palikimas tapo ryškiu pėdsaku žmonijos istorijoje ir išliks gyvas visais laikais.

Iš Grinkiškio gimnazijos į Sibiro Alma Mater

Vytautas GULIOKAS

Mūsų šeimai tremties režimas buvo panaikintas 1958 m. Gavome piliečių pasus su judėjimo laisve, bet daugeliui šeimų galiojo draudimas gyventi Lietuvoje. Mano tėvas su jaunesniu broliu Liudu į tėviškę sugrįžo 1961 m. Negavę leidimo apsigyventi savo buvusiam ūkyje, nelegaliai apsistojo Jurbarko rajone dukterėčios Genovaitės Vasarevičienės šeimoje. Mūsų šeimos tremties byloje yra keletas tėvo prašymų leisti registruotis nuolatiniam gyvenimui Lietuvoje.

Pabaiga. Pradžia Nr. 36 (1394)

Tėvus į Lietuvą sugražino dukterys

Pagaliau 1969 m. rugsėjo 22 d. mūsų šeimai buvo leista gyventi Lietuvoje. Gyvendami Sibire, puoselėjome mintį sugrįžti į savo šalį. Tam įtakos turėjo svarbios aplinkybės. Vyriausioji duktė Nemira, Bogučianuose baigusi vidurinę mokyklą, 1973 m. išvyko į Lietuvą ir pradėjo mokytis Šiaulių pedagoginiame institute. Abi mūsų mergaitės paskutinėmis vasaros atostogomis išvažiuodavo į Lietuvą pas senelius. Joms tėvų kraštas buvo gerai pažįstamas ne tik iš artimųjų pasakojimų. Tikėjomės, kad, sulaukusios brandaus amžiaus, neįleistų šaknų svetimame krašte.

Mūsų šeimą pagaliau ryžtis sugrįžti į savo šalį pastūmėjo 1974 m. Maskvos sprendimas smulkinti stambius gamybinius susivienijimus. Mūsų kombinato bazėje 1975 m. buvo kuriami trys smulkesni susivienijimai ir man buvo pasiūlyta vykti toliau į šiaurę, į naujai kuriamą padalinį, atsakingoms pareigoms. Tuo metu jaunesnioji duktė Rita buvo baigusi vietinės mokyklos aštuonias klases ir norėjo tęsti mokslą Lietuvoje, kur jau dvejus metus gyveno ir mokėsi Šiaulių pedagoginiame institute jos sesuo Nemira.

Įvertinęs realią padėtį, vasaros atostogų metu atvykau į Maskvą ir Miško pramonės ministerijoje gavau perdavimą dirbti Lietuvos baldų ir medžio apdirbimo ministerijos žinyboje. Ši mane paskyrė Kazlų Rūdos bandomajame medienos dirbinių kombinate (BMDK) direktoriaus pavaduotoju

Ant Angaros upės: viduryje – Krasnojarsko kr. miško pramonės susivienijimo viršininkas N. Usenko, iš kairės – jo palydovas A. Kuprijanovas, dešinėje V. Guliokas

gamybai su mėnesiniu atlyginimu 180 rublių. Mano paskutinėje darbovietėje atlyginimas buvo 2–3 kartus didesnis. Rajonas buvo prilyginamas šiauriniams, ir mes laisvai galėjome materialiai padėti pensininkams tėvams, gyvenantiems Lietuvoje. Teisus buvo lietuviškas posakis – ne piniguose laimė.

Dukterys įgijo galimybę kurti savo gyvenimus jų protėvių šalyje. 1979 m. tapau Kazlų Rūdos BMDK kombinato vyriausiuoju inžinieriumi. 1982 m. pradėjau darbą Kauno baldų kombinato Vilijos filialo vyriausiuoju inžinieriumi. Šiam filialui atsiskyrus nuo kombinato ir vėliau

tapus akcine bendrove „Freda“, šioje bendrovėje šalia užimamų pareigų direktoriaus pavaduotojo marketingui dvi kadencijas akcininkų buvau renkamas šios bendrovės valdybos pirmininku. Pavyko sėkmingai praveisti sudėtingą privatizacijos procesą, ir ši bendrovė sėkmingai dirba, stipriai padidinusi gamybos apimtis.

2000 m., sulaukęs 70 metų amžiaus, pasitraukiau į pensiją ir įsijungiau į visuomeninę veiklą Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos (LPKTS) Kauno filiale. Daug metų buvau renkamas šios sąjungos Panevėžės poskyrio pirmininku. Minint mano 80-ies metų sukaktį man įteiktas

LPKTS pirmo laipsnio ženklas „Už nuopelnus Lietuvai“.

Dėkingas tiems, kurie man padėjo

Taip baigėsi ilga kelionė Lietuva–Sibiras. Pasisėkė, kad niekas iš artimųjų neatgulė Sibiro amžino įšalo žemėje. Vyriausiasis brolis Česlovas (1928–2004) 1948 m. buvo suimtas ir apkaltintas, kad jaunimo susibūrimė padainavo vieną antisovietinę dainą.

Buvo skirta aštuoneri metai lagerio. Po to – tremtis. Jauniausias brolis Liudas (1933–1983) tremtyje 1956 m., dirbdamas miške, buvo traumuotas ir liko neįgalus.

Tremtis mūsų šeimai, kaip ir visiems mūsų tautiečiams, buvo sunkus išbandymas. Lieku dėkingas tiems, kurie tremtyje man padėjo pagalvę, kad pirmą tremties našta būtų lengvesnė: tai žydų tautybės minėtas dėstytojas Leonidas Rubanovas ir Partizansko miško pramonės ūkyje – Jakovas Zakas, 1941 m. tremtinys, kurio tėvai iki karo Pasvalyje buvo stambūs verslininkai. Taip pat mano pirmas direktorius Partizansko miško pramonės ūkyje Nikolajus Kulakovas, nuolat kėlęs pareigose (nuo cecho viršininko pavaduotojo techniniams klausimams iki šios įmonės vyriausiojo inžinieriaus), Genadijus Korolkovas, su kuriuo dirbau daugiau nei penkiolika metų vyriausiojo inžinieriaus pareigose. Nikolajus Usenko ir kiti.

Abi dukterys Lietuvoje baigė aukštąjį mokslą. Vyriausioji duktė Nemira tapo pedagogė, Rita – gydytoja. Susikūrė dvi lietuviškos šeimos, kuriose auga dvi lietuvaitės Miglė Jančaitytė ir Gabrielė Silickaitė, kurios ateityje iš istorijos vadovėlių sužinos, kokia nepalanki politinė aplinka blaškė jų senelių likimus, tačiau nepakeitė jų ryžto sieti savo ir būsimų kartų ateitį su kraštu, kuris vadinasi Lietuva.

Projektas „Misija Sibiras 2019“ pristatytas Lentvaryje

Kristina MEČKOVSKA

Rugsėjo mėn. Lentvario miesto bibliotekoje vyko netradicinė istorijos pamoka, kurios metu projekto „Misija Sibiras 2019“ dalyvis, gydytojas rezidentas Mantas Jodinskas papasakojo apie skausmingą Lietuvos laikotarpį, apie projektą ir ekspediciją, kurioje dalyvavo.

Per 11 trėmimo metų iš Lietuvos ištremita daugiau kaip 130 tūkst. žmonių, koncentracijos stovyklose įkalinta apie 150 tūkst. lietuvių. Trėmimai Sibiro žemėje paliko apie 800 lietuviškų laidojimo vietų.

„Misija Sibiras“ – tai projektas, kurio metu organizuojamos ekspedicijos į lietuvių tremties ir kalinimo vietas. Ekspedicijų tikslas – sutvarkyti mūsų tautiečių trėmimų vietose apeistas kapines, pastatyti atminimo simbolius, lietuviškomis kryždirbystės tradicijomis puoštus kryžius, žuvusiems lietuviams atminti. Ekspedicijos metu taip pat siekiama pabendrauti su svečiose šalyse tebegyvenančiais tautiečiais ar jų atžalomis.

Grįžus iš ekspedicijos, keliaujama po Lietuvos ir pasaulio bendruomenes bei skatinama domėtis Lietuvos istorija bei išsaugoti ją ateities kartoms. Nuo 2006 m. pirmosios ekspedicijos norą

dalyvauti projekte išreiškė daugiau nei 14 tūkstančių jaunų žmonių, suorganizuota 18 ekspedicijų bei tūkstančiai pristatymų. Visa tai prisideda prie jaunosios kartos pilietiškumo bei didžia-

vimosi savo valstybe jausmo ugdymo.

Mantas pasakojo, kad nuo mokyklos laikų svajavo sudalyvauti „Misija Sibiras“ ekspedicijoje. Anketą pildė dar būdamas vienuoliktoku ir tik 2019 m. buvo pakviestas į bandomąjį žygį, o vėliau atrinktas į ekspediciją – į Kazachstaną. Jam labai įsiminė komandos išlydėjimas traukiniu stotyje, tokio didelio ir nuostabaus palaikymo nesitikėjo. „Labai stiprus jausmas matyti tokį visuomenės palaikymą – tada įsitikini, jog ši misija svarbi mums visiems. Tai kartu įpareigoja pasistengti atiduoti savo jėgas tam, kad praeitais liktų neužmiršta“, – kalbėjo Mantas.

Ekspedicijos dalyviai turėjo 10 dienų gyventi be telefonų ir kiekvieną dieną rašyti dienoraštį. Liepos 17 d. lėktuvu iš Kijevo ekspedicija nuskrido į Kazachstano sostinę Nur Sultaną. Toliau Mantas papasakojo, kokia buvo jų dienotvarkė, kokius lagerius ir kapines ap-

lankė, kaip ieškojo ir tvarkė lietuvių kapus, o vakarais gamino kopyltstulpius.

Įsimintinos buvo politinio kalinio Jurgio Dirvonskio dukters kapo paieškos, kurį jis pats supylė Karagandos kapinėse. Nors paieškos užsitęsė, bet kapą jie vis dėlto surado. „Sunku žodžiais apibūdinti jausmą, kai paskambinom Jurgiui ir jo dukteriai Jūratei ir pasakėm, kad štai dabar esam prie jo dukters kapo už tūkstančių kilometrų nuo Lietuvos. Akimirka labai jautri, ypatinga ir absoliučiai nepakartojama“, – pasakojo Mantas.

Renginio dalyviai domėjosi, koks gali būti projekto dalyvių amžius, ar rusų kalba yra privaloma, ar reikia būti fiziškai pasirengusiems, kiek laiko trunka ekspedicijos, kas buvo sunkiausia, koks jausmas apima sugrįžus atgal į Lietuvą.

„Pasitikimas oro uoste buvo labai džiugus ir jautrus. O parvežti dalykai yra begalė istorijų – ir linksmy, ir liūdny, kurių pasisėmėme šioje ekspedicijoje ir kuriomis dalysimės su kitais“, – kalbėjo projekto „Misija Sibiras 2019“ dalyvis.

Apie „Juodąjį paminklą“ Vilniaus užgrobimo 10-mečiui

1920 m. rugsėjo 22 d. ties Augustavu Lietuvos kariuomenė, neatsilaikiusi prieš 4–5 kartus gausesnį priešą, patyrė didelį pralaimėjimą ir prarado dalį kontroliuotų teritorijų. Lenkams pavyko atplėšti nuo Lietuvos Seinų apskrities dalį su jos gyventojais. Tačiau Lenkijos kariuomenė nesustojo ir toliau veržėsi į Lietuvos valstybės gilumą. Įsikišus Santarvės valstybėms, puolimą pavyko sustabdyti.

Sutartį sulaužė jau kitą dieną

1920 m. rugsėjo 30 d. Suvalkuose tarp Lenkijos ir Lietuvos delegacijų prasidėjo derybos. Jose dalyvavo stebėtojai iš valstybių sąjungininkių. Derybos vyko sunkiai. Jos baigėsi spalio 7 d. vakare. Suvalkų sutartimi nubrėžta demarkacijos linija tarp Lenkijos ir Lietuvos, ties ja abi pusės įsipareigojo nutraukti karo veiksmus. Demarkacijos linija pietvakariuose ėjo dar 1919 m. gruodžio 8 d. nustatyta Džordžo Kerzono linija, į rytus Nemuno–Merkio upių baseinu iki Vilniaus–Lydos geležinkelio. Rytinę atkarpą tarp valstybių sutarta nubrėžti vėliau. Vilnius liko Lietuvos pusėje. Baigiamuosiuose sutarties punktuose susitarta pasikeisti belaisviais, taip pat numatytas sutarties įsigaliojimo laikas – 1920 m. spalio 10 d. 12 valanda. Tačiau jau kitą dieną lenkai šią sutartį sulaužė.

1920 m. spalio 8 d. Lenkijos kariuomenės grupuotė (daugiau kaip 15 000 karių), vadovaujama gen. Lucjano Želigovskio, tariamai nepaklususi Varšuvos vadovybei, iš pietų pusės apeidama Suvalkų sutartimi nustatytą liniją, puolė Vilnių. Spalio 9 d. į miestą įžengė gen. L. Želigovskio kareiviai. Lietuvos Vyriausybė pasitraukė į Kauną. Spalio 9 d. vakarą gen. L. Želigovskis išsiuntė radiogramą, adresuotą Lenkijos, JAV ir kitų valstybių vyriausybėms bei Tautų Sąjungai. Joje informavo apie tai, kad iš Vilniaus, Gardino bei Lydos apylinkių kilę kareiviai atsako paklusti Lenkijos kariuomenės vyriausiajam vadui, ir jis pats perima vadovavimą jiems bei sudaro laikinąją civilinę vykdomąją komisiją. Be to, pareiškė atsisakąs savo pareigų Lenkijos kariuomenėje.

Spalio 12 d. „maištininkas“ gen. L. Želigovskis paskelbė, kad įkuria „Vidurinės Lietuvos“ valstybę su sostine Vilniumi. Iš tikrųjų visus reikalus tvarkė gen. L. Želigovskio šešėlyje buvęs žymus to meto politinis veikėjas, artimas Juzefo Pilsudskio žmogus Aleksandras Pristoras. J. Pilsudskis ir kiti Lenkijos vadovai dėjęsi nežinoję apie agresiją prieš Lietuvą. Lenkija at-

siribojo nuo gen. L. Želigovskio, o Tautų Sąjunga, iš pradžių pasmerkusi Suvalkų sutarties sulaužimą, vėliau susitaikė su savita natūralia užtvara nuo Sovietų Rusijos, laikydami tai įvykusiu politikos faktu.

Slopintas bet koks kultūrinis gyvenimas

Lapkričio mėn. viduryje gen. L. Želigovskis ruošėsi suduoti lemiamą smūgį ir užimti Kauną. Lapkričio 17 d. Lenkijos kariuomenės pajėgos pradėjo puolimą 30 km Širvintų–Giedraičių–Dubingių linijoje. Pralaužus lietuvių karių ginamą fronto ruožą, į Lietuvos kariuomenės užnugarį prasiveržė lenkų kavalerijos brigada, kuri vykdė reidą Kavarsko kryptimi ir pasiekė Kėdainių apylinkes. Lapkričio 17–21 d. ties Širvintomis ir Giedraičiais Lietuvos kariuomenė pasiekė istorinę pergalę ir išgelbėjo Lietuvą nuo galimos Lenkijos okupacijos.

Per šias kovas, dar kartą Tautų Sąjungai įsikišus, karo veiksmai nutraukti, o jos kontrolės komisijai spaudžiant, lapkričio 29 d. pasirašytos kariaujančių valstybių paliaubos. Abi valstybės įsipareigojo perduoti belaisvius Tautų Sąjungos kontrolės komisijos žinion ir tarp kariaujančių kariuomenių nustatyti neutralią zoną. Kovojuosios pusės turėjo atsitraukti po 6 km ir palikti 12 km pločio „niekieno žemės“ ruožą. Lietuvai ir Lenkijai pasiūlyta ginčą spręsti derybomis, tačiau abiem valstybėms susitarti nepavyko.

1921 m. pabaigoje derybos žlugo. Vilnius ir Pietryčių Lietuva liko Lenkijos okupuota iki 1939 m. Karo stovis formaliai tęsėsi iki 1938 m. kovo 19 d. Lenkijos ultimatumo Lietuvai, kuriuo Lenkija privertė Lietuvą užmegzti diplomatinius santykius, o kartu ir atsakyti savo pretenzijų Lenkijai, pirmiausia dėl Vilniaus ir Pietryčių Lietuvos.

1939 m. Sovietų sąjungai gražinus Vilniaus kraštą Lietuvai – Suvalkai, Seinai ir Punkskas, tai yra lietuvių etninės žemės, liko anapus jos ribų. Pagal slaptą Sovietų sąjungos ir Vokietijos

sandėrį šis kraštas atiteko Vokietijai. Vadinamoji „Suvalkų trikampio“ teritorija buvo prijungta prie Rytų Prūsijos. Slopintas bet koks lietuviškas kultūrinis, švietjiškas gyvenimas. Vokiečiai vertė šio krašto lietuvius „repatrijuoti“ į Lietuvą, kitus prievarta išvarė. Vokietijai 1941 m. birželio mėn. okupavus Lietuvą, okupacinės valdžios įsakymu panaikinta ir Nepriklausomos Lietuvos pusėje likusi Seinų apskrities dalis – ji pavadinta Lazdijų apskritimi.

Minėjimai – visoje Lietuvoje

1930 m. spalio 9 d. Karo muziejaus

sodyje buvo pastatytas „Juodasis paminklas“. Jis pastatytas Vilniaus užgrobimo 10-mečiui paminėti. Minėjimai vyko visoje Lietuvoje: namai ir įstaigos buvo papuošti tautiškomis vėliavomis, perrištomis juodais kaspinais, o 9 val. 30 min. visų konfesijų bažnyčiose įvyko pamaldos Vilniaus vadavimo intencija. Kariuomenės dalyse šv. Mišias laikė kapelionai. 12 val. buvo paskelbta susikaupimo minutė, kurios metu sukaukė fabrikų sirenos ir pradėjo skambėti bažnyčių varpai. Kaune pasigirdo patrankų šūviai.

„Tai buvo pradžia susikaupimo minutės. Judėjimas ir darbas sustojo. Gatvės sustingo, it būtų pilnos statulų, o ne žmonių. Uniformuoti pridėjo ranką prie kepurės, o neuniformuota minia nusiėmė kepurės. Rodos programoje nebuvo pažymėta, kad reikia kepurės nusiimti, o jos be kieno nors kito įsakymo nuo galvos nukilo žemyn. Tai ženklas Vilniaus pagerbimo ir pareiškimo jam savo meilės ir pasiilgimo,“ – rašė to meto spauda.

Karo muziejuje prie Laisvės paminklo minėjimas prasidėjo 17 val. Kalbėjo prof. M. Biržiška ir gen. lt. V. Nagevi-

čius, kurie patikino, kad „Karo muziejų jį gedulo nepamatysite, nes Vilnius nėra miręs. Tik tada Karo muziejus pasipuoštu gedulu, jeigu kuri Vyriausybė jo atsižadėtų ir pripažintų lenkams“.

Šios šventės akcentas buvo „Juodojo paminklo“ atidengimas. Jis buvo padarytas iš 3 metrų aukščio (iš skirtingo aukščio 4 dalių) juodo šlifluoto granito. Priekinėje jo pusėje buvo iškaltas toks užrašas: „1920–1930 V. d. m. / Atmink, lietuvi, / kad klastingas lenkas, / pasirašęs SUVALKŲ SUTARTĮ / 1920 m. spalio mėn. 7 d., / jau po 2 dienų tą sutartį / sulaužė / ir pagrobė tavo sostinę / Vilnių“. Po šiuo užrašu buvo įmūrytas bronzinis Petro Rimšos medalis, vaizduojantis Žygimanto Augusto laikų lietuvišką pinigą su monograma ir lotynišku užrašu „Qui habitat in coelis irridebit eos“ (Tas kuris gyvena danguje, juoksis iš jų).

Paminkliuko reikšmė

Šiais šv. Petro žodžiais buvo norima pašiepti lenkų pinigus, kurie buvo mažiau vertingi už lietuviškus. Aplink šį pinigą dailininkas sukomponeavo ornamentus ir lenkišką užrašą „Laisvas su laisvais, lygus su lygiais“. Toks buvo lenkų šūkis bendraujant su lietuviais. Prisimenant lenkų skriaudas, padarytas lietuviams, toks šūkis skambėjo kaip pajuoka. Kitoje paminklo pusėje buvo trumpas užrašas „Ir eisime kovos keliu“, o po juo kitas P. Rimšos medalis, vaizduojantis Lietuvos raitelio (Vyčio) kovą su Lenkijos ereliu.

Atidengiant šį paminklą gen. lt. V. Nagevičius pasakė: „Šis kuklus paminkliukas turi didelę reikšmę. Po juo palaidoti dviejų tautų santykiai. Jis privalo mums taip pat priminti, kad kelias į Vilnių eina ne per Varšuvą. Eidami vaduoti Vilniaus, mes privalome eiti tais keliais, kuriais ėjo Algirdas, Kęstutis, Vytautas. O jie vaikščiojo ne Vyslos, bet Dniepro, Bugo ir Pripetės pakrantėmis. Lenkas šaudė šiandien ukrainiečius, ryt šaudys gudus, poryt lietuvius. Argi mes taip ir duosimės po vieną iššaudomi.“ Atidengimo ceremonija buvo baigta vėliavos nuleidimu.

Paminklas nugriautas po Antrojo pasaulinio karo, yra saugomas Vytauto Didžiojo Karo muziejuje.

Parengė Gintaras LUCINSKAS

Uždek žvakutę savo krašto kovotojams!

Vėlinių išvakarėse jau tapo tradicija uždegti žvakelę savo krašto kovotojams. Kviečiame ir šįmet aplankyti atminimo kryžius, stabtelėti prie paminklinio akmens ar vienišo kapo ir pagerbti žuvusiųjų atminimą.

Spalio 30 d. (penktadienį) 16.30 val. renkamės Partizanų alėjoje, Kauno senosiose kapinėse. Toliau vyksime prie kryžiaus tremtiniam E. Fryko g., paminklo partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago suėmimo vietoje, į Kryžių kalnelį VI forte, Tremties kančių memorialą Petrašiūnų kapinėse.

LPKTS Kauno filialas

Skelbimai

Lapkričio 2 d. (pirmadienį) Mirusiųjų atminimo dienos (Vėlinių) proga Klaipėdos PKTS maloniai kviečia dalyvauti renginyje, skirtame prisiminti ir pagerbti žuvusius ir mirusius – kovojuosius už Lietuvos laisvę, politinius kalinius ir tremtinius. **17.10 val.** minėjimas, giesmės, gėlių padėjimas, žvakučių užžiebimas Klaipėdos Tremtinių skvere (Daukanto g.). **18 val.** šv. Mišios Kristaus Karaliaus bažnyčioje (Bokštų g. 10).

***

Spalio 30 d. (penktadienį) 11 val. Šiaulių Ginkūnų kapinėse, Tremtinių sektoriuje, vyks talka – grėbsime lapus. Atsineškite maišus lapams. Taip pat primename, kad **lapkričio 2 d.**, per Vėlines, **12 val.** rinksimės prie Didžiojo kryžiaus pagerbti išėjusiųjų Amžinybėn.

LPKTS Šiaulių filialo taryba

***

Lapkričio 2 d. (pirmadienį) 14 val. LPKTS Kauno filialas kviečia į Tremties kančių memorialą Petrašiūnuose pagerbti išėjusius į Amžinybę. Atminimo popietėje dalyvaus choras „Ilgesys“. Kviečiame dalyvauti!

Norėjo būti ūkininku

(atkelta iš 1 psl.)

1937 m. mokėsi Žiežmarių sezoninėje (žiemos) žemės ūkio mokykloje. Ją baigęs, ruošėsi rimtai ūkininkauti.

Sovietinė ir vokiškoji okupacijos sumaišė visus tėvelio planus. Jau 1944 m. vasarą bandė pasitraukti į Vokietiją, tačiau nespėjo: namo teko sugrįžti iš Kauno. Buvo verčiamas tarnauti rusų kariuomenėje. Nepakluso. Pusantrų metų slapstėsi savo tvarte, kur buvo pasidaręs slėptuvė. Turėjo ryšį su besiburiančiais partizanais. Ilgai sėdėti joje buvo sunku, tad naktimis išeidavo pasivaikščioti, pajudėti.

Apie galimą kareivių ar stribų pasirodymą kieme perspėdavo savotišku lojimu jų šuo. Vienu laiku slėptuvėje slėpėsi dviese: buvo priglaudęs sužeistą pusbrolių partizaną Aleksandrą Griesių. Aleksandras už tėvelį buvo penkeriais metais jaunesnis, jam tada tebuvo dvidešimt. Partizanavo Perkūno būryje.

Mūšis Mackūnų miške

Apie Mackūnų miške prie Livintų vykusį partizanų ir sovietinių kareivių mūšį tėtis yra pasakojęs visas aplinkybes. Buvo 1945 m. lapkričio 19 d. Tą rytą partizanas Pranas Čiurinskas buvo išėjęs su užduotimi, todėl manoma, kad kareiviai pagal jo pėdsakus atsekė bunkerį. KGB agento Briedžio (Antano Nevedomsko) parodymais, buvo vykdoma operacija. Rumšiškėlių valsčiaus NKVD skyriaus 261 pulko 2-o bataliono kareiviai netoli Livintų kaimo buvusios slėptuvės partizanus ir surado.

Tėvelis pasakojo šitaip: kai pamatė, kad kareiviai juos supa, pagalvojo, kad jei bėgs į atvirą lauką – nušaus. Todėl bėgo tiesiai kareivių link. Šie, matyt, norėjo paimti gyvą, todėl iš pradžių nešaudė, o gal jiems buvo netikėta. Dargi prasiskyrė, pasitraukė nuo bėgančio su ginklu Kazio. Jam prabėgus, pasipylė šūviai, kulkos zvimbė pro ausis, nuo medžių tiško skiedros, tačiau žūti jam tada nebuvo lemta, nekliudė nė viena kulka. Sakė, kad tą pačią dieną jis dar kartą buvo pakliuvęs į pavojingą situaciją, bet ir ji baigėsi gerai.

Viename būryje su juo buvo broliai Čiurinskai: Jonas-Lasas, gimęs 1923 m., ir Pranas-Lūšis, gimęs 1921 m. Jie buvo

tėčio antros eilės pusbroliai. Čiurinskų šeimoje buvo trys broliai ir trys seserys. Vyriausiąjį brolių Andrių, dirbusį mokytoju, suimtą ir kalėjusį Telšių kalėjime, 1941 m. birželio 24-ąją kartu su 74 kaliniais Raičių miškelyje nužudė sovietiniai kagėbistai. Likę broliai šitaip yra pasakę: „Jei taip su broliu pasielgė, geriau žūsim, bet į sovietinę armiją neisim“. Abu ir žuvo: Jonas žuvo 1945 m.

Kazys Leikauskas-Samanis (dešinėje) su draugais Bezdonyse. 1948 m.

lapkričio 19 d. Mackūnų miške, slėptuvėje, kartu su Antanu Taparausku-Kirviu. Jų palaikai išniekinti Kaišiadorių aikštėje. Užkasimo vieta nežinoma. Pranas žuvo tėviškėje, Medinų kaime, kai 1946 m. Antanaičių miške buvo sužeistas. Nerasdamas išeities, nusišovė... Būrio draugų slapta palaidotas Kaišiadorių kapinėse, bet vieta nežinoma.

Tėtį suėmė tiesiog turguje

Tolesnis tėčio likimas toks: partizanų vadovybės sprendimu su netikrais dokumentais apie pusantrų metų gyveno netoli Vilniaus, Bezdonių kaime (manyta, kad išėjo iš miško 1946 m. pabaigoje ar 1947 m. pradžioje). Ten gyveno sename name kartu su trimis savo likimo draugais, dirbo ūkvedžiu. Deja, tai buvo metas, kai DKA vadovybėje vadovavimą perėmė KGB agentas V. Pečiūra-Griežtas, išdavikams vadovavo A. Markulis.

Suėmė 1948 m. lapkričio mėn., dieną, Vilniaus turguje, kai atvažiavo nusipirkti buitinių dalykėlių: trintuvę, samtį, dar kažką. Jį atpažino vieno pažįstamo (kilusio iš mūsų krašto) stribo duktė. Matyt, buvo sekamas, nes apie jo veiklą saugumas žinojo... Nuteisė be ilgų tardymų, įrodinėjimų – už akių 25 metams lagerio, išvežė į Magadano srities

Kolymos lagerį. Pasakojo, kad neprarado drąsos ir optimizmo, vis juokais iš savo kankintojų reikalaudavęs, kad jo trintuvė ir samtis, išleidžiant namo, nedingtų. Išbuvo lageryje aštuonerius metus: trejus dirbo skalbykloje, kitus penkerius – statybose. Kalinimo sąlygoms pagerėjus, ten būdamas įgijo net vairuotojo pažymėjimą.

Pasakojo, kad iš pradžių lageryje teko patirti badą, kartais net iš šuns atimdavo maistą. Dirbdamas statybose, buvo nukritęs nuo pastolių ir susižeidęs. Karštis ir drėgmė, dirbant skalbykloje, pakenkė jo širdžiai. Tačiau, kaip jis pasakojo, visus sunkumus lengviau išverti padėjo optimizmas ir įgimtas humoro jausmas.

Gyvenimas sugrįžus iš lagerio

1956 m., jau po Stalino mirties, parašė prašymą, kad peržiūrėtų jo bylą. Matyt, apie jo partizanavimą ne kažin ką žinojo, tad sulaukė naujo svarstymo, aštuoneri metai atkentėti, tad jau rugpjūtį iš lagerio buvo paleistas. Grįždamas dar aplankė tremtyje buvusias motiną ir seserį Oną, pagyveno pas jas apie mėnesį, padėjo bulves nukasti.

Grįžęs į Lietuvą, apsistojo Piniavoje, Panevėžio r., netoli Ramygalos, pas nuo tremties besislapančius tėvą Vincą ir seserį Adelę. Paskui pavyko išdarbinti Panevėžio mėsos kombinatą vairuotoju, nuomojo kambarį mieste. 1958 m. pavasarį vedė Melaniją Grendaitę iš savo gimtojo Klūšų kaimo. Aš gimiau 1959 m., po dvejų metų – sesuo Elmanta. Tėtis vairuotoju dirbo visą gyvenimą, toje pačioje darbovietėje išdirbo beveik 30 m. Buvo darbštus, mėgstantis bendrauti ir žmonių mėgstamas. Dainininkas, dalyvavo saviveikloje, dainavo chore, važiuodavo į Dainų šventes. 1987 m. staiga mirė dėl širdies ligos, tiek nedaug belikus iki Lietuvos atgimimo...

Parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Ilsėkitės ramybėje

Apolonija Serapinaitė 1930–2020

Gimė Šeručių k., Kvėdarnos valsč., Tauragės aps., daugiavaikėje ūkininkų šeimoje. Apolonija šeimoje buvo jauniausia. Sovietų okupacija sudrumstė ramų šeimos gyvenimą. Tėvą areštavo ir išvežė į lagerius. Šeima 1951 m. ištremta į Sibirą – Krasnojarsko kr., Nazarovo r., kur iki 1956 m. tempė sunkią tremties naštą. Grįžus į gimtinę, Apolonija rūpinosi tėvais. Buvo aktyvi mūsų filialo narė. Gyveno pas seserį. Seseriai mirus, liko gyventi jos nameliuose, kur ir pati iškeliavo į Amžinybę, prižiūrima sesers vaikų.

Palaidota Šilalės parapijos senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame gimines, draugus ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Jadvyga Razmaratienė 1934–2020

Gimė Ukmergės r., Papreniškių k. 1948 m. ištremta į Igarką, nes sesuo ir broliai buvo partizanai. Tremtyje susipažino su būsimu vyru. Užaugino sūnų ir dukterį. Ilgai negalėjo grįžti į Lietuvą, nes buvo nuteisti be teisės grįžti į tėvynę. Atgimimo metu aktyviai palaikė Sąjūdį. Vos įkūrus LPKTS, įsijungė į jos veiklą. 30 metų dainavo Jonavos buvusių tremtinių chore „Viltis“. Labai mylėjo ir didžiavosi sūnaus ir dukters šeimomis, ypač anūkais.

Užjaučiame seserį, sūnų Raimondą, dukterį Audronę, anūkus ir visus artimuosius.

LPKTS Jonavos filialas

Jonas Svilainis 1920–2020

Gimė Kuršiškų k. Želvos valsč. Ukmergės aps. Nuo 1945 m. – Didžiosios Kovos apyg. B rinkt. Žaibo būrio partizanas. Pasivadinęs Liūto slapyvardžiu partizanavo Anykščių, Molėtų, Ukmergės r. miškuose. 1947 m. rugsėjo 19-osios rytą kartu su bendražygiais buvo okupantų užkluptas Šilininų k., J. Giedraičio sodyboje įrengtame bunkeryje. Užpuolimo metu žuvo Didžiosios Kovo apyg. B rinkt. Audros būrio partizanas J. Petronis-Audra, B. Gaidelis-Šiaudas, J. Stancelis-Šalna, A. Darulis-Leopardas ir ryšininkė M. Švoinickaitė. Gyvas liko tik J. Svilainis-Liūtas ir dvi ryšininkės. 1948 m. jis nuteistas 25 m. lagerių. Kalintas Vorkutoje, sunkiai dirbo anglies šachtoje, buvo aktyvus 1953 m. Vorkutos lagerio politinių kalinių sukilimo dalyvis. Po 10 kalinimo metų grįžo į Lietuvą. Vedė ir sulaukė 2 dukterų. 2010 m. apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi.

LGGRTC

Užjaučiame

Mirus inžinieriui, visuomenininkui, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos centro valdybos pirmininkui dim. mjr. Pranui Urbanavičiui, sunkią netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame žmoną, vaikus, artimuosius ir bendražygius. Tegul Prano pilietiškumo ir patriotiškumo idėjos bei darbai visada išlieka mūsų atmintyje.

LLKS ir Lietuvos Sąjūdžio Kauno taryba

***

Skaudžią netekties valandą, mirus Laisvės kovų dalyviui, Lietuvos laisvės armijos nariui, politiniam kaliniui Vytautui Voroneckui nuoširdžiai užjaučiame sūnų Arūną, seserį Danutę, brolių Romulą su šeimomis.

Lietuvos laisvės armijos sąjungos taryba

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Savaitraščio vadovė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

Projektas „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia (2020 m. skirta 11800 eurų)

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645

2 spaudos lankai. Tiražas 1310 egz. Kaina 0,90 euro.

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Knygos sutiktuvės Alytuje

Gintaras LUČINSKAS

Dzūkijos sostinėje vyko įsimintinas kultūrinis renginys. Rugsėjo pabaigoje Alytaus kraštotyros muziejuje pristatyta knyga „Lietuvos valstybės Konstitucijos (su okupaciniu laikotarpiu) 1918–1992 m.“ (192 psl., tiražas 300 egz.). Knygoje pateikiamos Lietuvos Konstitucijos nuo valstybės Nepriklausomybės paskelbimo iki šių dienų.

1918 m. lapkričio 13 d. Valstybės Tarybos Prezidiumas (A. Smetona, J. Staugaitis, S. Šilingas) ir ministras pirmininkas prof. A. Voldemaras leidinyje „Lietuvos aidas“ paskelbė Lietuvos Respublikos Laikinosios Konstitucijos pamatinius dėsnius, kuriuos sudarė 29 straipsniai. 1919 m. sausio 24 d. Valstybės Taryba papildė Laikinąją Konstituciją 30 straipsniu. 1920 m. birželio 2 d. Lietuvos Respublikos Steigiamasis Seimas priėmė antrą Laikinąją Lietuvos Valstybės Konstituciją. 1922 m. birželio 2 d., 1928 m. gegužės 25 d. ir 1938 m. vasario 11 d. (įsigaliojo gegužės 12 d.) buvo priimtos nuolatinės Lietuvos valstybės Konstitucijos.

Sovietinės okupacijos metais Lietuvoje galiojo 1940 m. rugpjūčio 25 d. ir 1978 m. balandžio 20 d. Konstitucijos. Po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. Aukščiausioje Taryboje įstatymu buvo atkurtas 1938 m. vasario 11 d. Konstitucijos galiojimas ir priimtas Laikinis Pagrindinis įstatymas. Šiuo metu galiojanti Lietuvos Konstitucija buvo priimta referendume 1992 m. spalio 25 d. Knygos pabaigoje pateikiamos Lietuvos valstybės atkūrimo dokumentų faksimilės, tarp jų ir 1949 m. vasario 16 d. Lietuvos laisvės kovos

sąjūdžio tarybos Deklaracija.

Leidinio sudarytojas, Alytaus kolekcininkų klubo narys Kęstutis Tamulevičius pasidalijo įžvalgomis apie knygos atsiradimą. Mintis išleisti knygą gimė prieš 5 metus, siekiant paminėti atkurtos valstybės 100-metį ir kartu pagrindinį jos įstatymą – Konstituciją. Knygoje pateiktos visos Lietuvos teritorijoje veikusios Konstitucijos (ir su sovietų okupacijos periodu). Tikslas – vienoje vietoje sukaupti skirtingose

Renginio dalyviai apžiūri ekspoziciją

santvarkose egzistavusias Konstitucijas, nes tokio leidinio dar nebuvo. Visas Konstitucijas (popierinių leidinių forma) sudarytojas turi savo privačioje kolekcijoje, išskyrus 1918 m. ir 1920 m. Konstitucijas, nes jos atskirais leidiniais nebuvo išleistos (paskelbtos tik „Laikinosios Vyriausybės žiniuose“, „Lietuvos aide“).

K. Tamulevičiaus nuomone, kiekviena Konstitucija atitiko to laiko realijas. Pastebėta, jog Konstitucijos rečiau keičiamos ir papildomos, kai jose būna įrašyti universalūs valstybės valdymo principai.

Renginio metu buvo surengta ir paroda, kurioje eksponuoti Lietuvos val-

stybės Konstitucijų leidiniai (taip pat pateikiama ir kitų valstybių Konstitucijos: Sovietų sąjungos, Rusijos Federacijos, Airijos, Armėnijos, Baltarusijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Ispanijos, Italijos, Lenkijos, Škotijos), pašto ženklai, metaliniai ženklukai, monetos, vokai – viskas susiję su K. Tamulevičiaus originaliu hobiu – kolekcionuoti Konstitucijas.

Knyga „Lietuvos Valstybės Konstitucijos (su okupaciniu laikotarpiu) 1918–1992 m.“ yra unikali, nes Lietuvoje tai pirmasis toks leidinys, kuris bus naudingas ne tik istorijos tyrinėtojams, bet ir studentams, galbūt netgi Seimo nariams...

„Nebaigta poema“ apie vienišą kovotoją Danutę Andriušienę

„Nebaigta poema“ – tai knyga apie stiprios dvasios moterį agronomę Danutę Čepaitę-Andriušienę, kuri drąsiai ėjo savo pasirinktu rezistencijos keliu. Tai, ką jautė, išgyveno, aprašė eilėraščiuose. Dauguma jų gimė lageriuose, kalėjime. Ji niekada nesitaikstė su sovietine okupacija, rašė atsisaukimus, laiškus Lietuvos ir SSRS aukščiausioms instancijoms. Knygoje taip pat spausdinami jos atsiminimai, straipsniai apie Danutę Andriušienę. Pateikiamos nuotraukos iš autorės gyvenimo ir veiklos.

Knyga „Nebaigta poema“, kurią parengė Danutė Andriušytė-Butrimienė, pristatyta Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje. Kaip pasakojo Danutės Andriušienės duktė, ji ilgai puoselėjo mintį išleisti savo motinos kūrybą, prisiminimus.

Sunku net įsivaizduoti, kokių pastangų ir ryžto turėjo ši moteris, kilusi iš garbingos šeimos. Dar ankstyvoje vaikystėje kartu su tėvu – Motiejumi Čepu ir motina Marija Jablonskyte gyveno Sibire, Čitos mieste. Ten šeima išgyveno 26 metus. Nors ir toli nuo Lietuvos, Čepų šeima liko lietuviška. Kaip savo atsiminimuose rašė Danutė Čepaitė: „Mes, vaikai, augom neabejodami ir nesvyruodami, kad esam lietuviai, todėl sugrįžimas į Lietuvą darė gilų įspūdį“. Lietuvoje persikeliant iš vienos vietos į kitą, studijuojant Žemės ūkio mokslus, tikėjo Lietuvos ateitimi. Kiekvienas pokytis, artimųjų tremtys, žiaurūs karo ir pokario metai brandino iš pažiūros silpną, bet labai tvirtos valios moterį. Jos pasirinkta kova – žodis, mintis. Ir štai už tai nuteisiama septyneriems metams. Kalinama Šilutės,

Mordovijos ir Komijos kalėjimuose, nepaliovė rašiusi. Kaip rašė bičiuliui į JAV: „Kaip būtų viskas gražu, jei greičiau baigtųsi okupacijos tironija. Svajoti apie laisvę yra prigimta, to neišraus iš širdies jokiais ginklais ar šūviais“.

Netgi jau Lietuvai atkūrus Nepriklausomybę, būdama garbaus amžiaus, neliko nuošaly. Gavusi kompensaciją už kalinimo laiką, atidavė ją Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui. Knygoje apie D. Andriušienę publikuojami Audronės Viktorijos Skiudaitės, Janinos Semaskaitytės ir kitų straipsniai. Archyvinėse nuotraukose, faksimilėse užfiksuoti gyvenimo ir veiklos tarpiniai atspindi šios moters gyvenimo kelią.

Knygos sutiktuvėse dalyvavo gausus būrys giminaičių. Prisiminimais apie Danutę Čepaitę-Andriušienę dalijosi Rasa Ramanavičienė – Jablonskio prananukė, Dalia Storpirstienė – Motiejaus Čepo giminaitė, aktorius Jurašiūno duktė. Kaip taikliai pastebėjo prof. Aleksandras Vitkus, tai knyga apie „Lietuviškąją donkichotę“. Kaip ir jos tėvas, varpininkas, Nepriklausomos Lietuvos Vyriausiojo tribunolo Civil-

nioskyriaus pirmininkas, buvo tokia pat teisybės ieškotoja. Tik kitame laike, kitose platformose. Ir jos pasirinkta kova – atviri eilėraščiai, atsisaukimai, okupantus smerkiantys žodžiai, kuriuos ji įvairiaisiais adresais siuntė sovietijai liaupsinantiems. Siuntė, kol buvo susekta ir nuteista.

Ne vienas, atsivertęs šią knygą, ras įvairaus laikotarpio eilėraščių, atskleidžian-

Sveikina prof. Aleksandras Vitkus

čių moters – kovotojos vidinį pasaulį, išgyvenimus. Daug eilėraščių parašyta rusų kalba, tačiau jie nesutildo į šią knygą.

Kalbėjusieji negailėjo gražių žodžių ir knygos sudarytojai. Tai ji – Jono ir Prano Mašioto palikimo puoselėtojų draugijos narė, aktyvi visuomenininkė, padovanojusi ne vieną vertingą relikviją bei dokumentų rinkinius istorinei Kauno prezidentūrai, kitiems muzie-

jams, kruopščiai rinkusi ir saugojusi motinos atminimą, padovanojo Lietuvos žmonėms knygą. Ši knyga – dar vienas svarus indėlis į Laisvės kovotojų atminimo fondą. Norintys plačiau susipažinti su knyga, kurią išleido leidykla „Naujasis lankas“, iliustravo dailininkas Vladimiras Beresniovas, gali rasti LPKTS patriotinių leidinių knygynelyje.

Parengė Dalia POŠKIENĖ